

Міжособистісні конфлікти у юнацькому віці

Анастасія Артюшенко

магістрантка ННІ психології,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

Ольга Петрунько

доктор психологічних наук, професор кафедри психології,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

ORCID: 0000-0001-9023-5265

Ранній юнацький вік завжди був предметом численних психологічних досліджень та продовжує бути у центрі уваги сучасних фахівців, оскільки у складних умовах нашого сьогодення молодь, як ніколи, стоїть перед багатьма невирішеними проблемами, часто відчуває невпевненість у своєму майбутньому, нерідко переживає негативні емоційні стани та різні конфлікти. Джерелом таких проявів є не тільки закономірні глибинні трансформації ціннісно-нормативних засад суспільства, яке постійно розвивається, а й специфічні труднощі «дорослішання». Характеризуючи юнацький вік, можна відмітити одну з його важливих рис-наявність широкого спектра психологічних проблем, як внутрішньоособистісних, так і міжособистісних, які супроводжують юнацький вік і відображають суперечливі стосунки особистості з собою й оточуючим світом.

Основними досягненнями цього віку є входження юнаків у різні соціальні групи та засвоєння ними нових соціальних ролей і моделей поведінки під час міжособистісної взаємодії. Очевидно, що міжособистісні стосунки можуть перетворюватися у міжособистісні конфлікти. Недостатність досвіду, установки, які набуті в сім'ї, серед однолітків, у суспільстві не завжди дозволяють юнакам конструктивно розв'язувати конфліктну ситуацію сучасній. Напроти, готовність до вибору конструктивних стратегій у конфліктній взаємодії є одним із ключових факторів, що будуть сприяти адекватній поведінці у конфліктах, гармонізації стосунків з оточуючими, що є підґрунтям для гармонійного особистісного зростання та ресурсом психологічного благополуччя особистості.

Проблема конфліктів завжди приваблювала дослідників і розроблялася представниками різних психологічних напрямків як у зарубіжній, так і у вітчизняній психології. Зокрема, як свідчить огляд фахової зарубіжної літератури з педагогіки і психології, ця проблема представлена роботами представників різних підходів: психоаналітичного (З. Фрейд, К.-Г. Юнг та А. Адлер); соціотропного (У. Мак- Дауголл, С. Сігеле); етологічного (К. Лоренц, Н. Тінберген); теорії групової динаміки (К. Левін, Д. Креч); фрустраційно-агресивного (Д. Доллард, Н. Міллер); поведінкового (А. Басс, А. Бандура); соціометричного (Дж. Морено, Г. Гурвич); інтеракціоністського (Т. Шибутані, Д. Шпігель) [1; 2].

У наукових працях вітчизняних психологів, зокрема, в працях Є. П. Ільїна, В. Г. Зазикіна та багатьох інших [3; 4] чимало уваги приділено спілкуванню як важливому компоненту загальної культури та однієї з умов самореалізації

особистості у ранньому юнацькому віці у стосунках з референтним оточенням людьми (Р. А. Арцишевський, О. С. Березюк, В. М. Бехтерев, В. С. Мерлін, Т. М. Титаренко). Вагомий внесок в обґрунтування проблеми спілкування, комунікативної культури особистості, гуманізації особистих і соціальних комунікацій зробили І. Д. Бех, О. О. Бодальов, В. М. Галузинський, А. О. Деркач, А. Б. Добрович, В. Г. Ложкін, О. В. Петрунько, В. А. Семиченко та інші дослідники. При цьому багато авторів розглядали комунікацію як неконфліктну та конфліктну [3; 4; 5].

Поняття «конфлікт», «конфліктна поведінка», «конфліктна комунікація» і т. ін., як нині вважається, не належить одній певній галузі знань. Це наскрізні й міждисциплінарні соціальні феномени, що характерні для всіх сфер соціуму, тому його й почали вивчати фахівці різних галузей науки. Конфлікт, що традиційно тлумачиться як «зіткнення протилежних інтересів, поглядів; серйозна розбіжність, гостра суперечка», є звичним явищем для процесу, учасники якого взаємодіють для досягнення єдиного результату, оскільки шляхи, що ведуть до нього, кожним уявляються по-різному. Це те, що деякі дослідники називають «непідтвердження рольових очікувань, які висувають один одному партнери спілкування» [3]. Сучасна конфліктологія визначає конфлікт як «спеціально організовану взаємодію, яка дозволяє утримувати єдність дій, що зіштовхнулися, за рахунок процесу пошуку або створення ресурсів і засобів розв'язання перешкоди» [4]. Під конфліктом розуміють також «найбільш гострий спосіб усунення суперечностей, що виникають у процесі взаємодії, який полягає в протидії суб'єктів конфлікту і звичайно супроводжується негативними емоціями» [3; 4; 5].

Огляд зарубіжної психологічної літератури показує, що практично в кожній психологічній теорії притаманне власне трактування конфлікту. Перші спроби створити теоретичні підходи до проблеми конфлікту були здійснені у другій половині XIX століття. Однак відносно цілісні концепції конфліктів з'явилися у зарубіжній психології на рубежі XIX-XX століть. Аналіз підходів до дослідження проблеми конфлікту в даний період свідчить, що вони формувалися в руслі традиційних напрямів психології, відображаючи теоретичні конструкції, властиві даній течії. Ці підходи є базою, на якій ґрунтуються західні школи конфліктології в останні 40-45 років [1; 2].

У психологічній науці існує чимало теорій, які обґрунтовують конфліктну поведінку суто з психологічних позицій. Засновники таких теорій не відкидали роль середовища, в якому відбувається комунікація. Однак, на їх думку, соціальні фактори є неосновними, вони підлягають контролю і детермінації з боку внутрішніх психологічних чинників особистості. Цю позицію можна звести до наступного положення: якщо конфлікти виникають під дією соціальних чинників, отже, їх можна контролювати ззовні, скеровувати або попереджувати. Натомість внутрішні (психологічні) чинники діють із середини, вони існують разом з людиною і їх контроль залежать від неї самої. Значна частина конфліктів виникає на ґрунті суперництва між людьми з групами

людей. Суперництво-це насамперед маніпуляції, погрози, хитрощі, неякісні й дефіцитарні комунікації, мінімізація зусиль для досягнення порозуміння тощо. Альтернативною суперництву є стратегія кооперації (консолідації інтересів і цінностей, співпраці). Кооперація передбачає відкритість і довіру в комунікації, пошуку подібного у різних позиціях, акцентування на спільних інтересах сторін, толерантне ставлення до інших, взаємопідтримку і взаємодопомогу.

Ключові слова: юнацький вік; міжособистісний конфлікт; конфлікт.

Список використаних джерел

1. *Stress and job performance: Theory, research, and implications for managerial practice. Advanced topics in organizational behavior.* Jex, Steve M. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Ltd. 1998. 129 p.
2. Frymier A. B., Houser M. L. *The teacher-student relationship as an interpersonal relationship. Communication Education, 2000. P. 207-221.*
3. Зазыкин В. Г. *Психология личности в конфликте: Учебное пособие.* СПб. : Питер, 2004. 224 с.
4. Ильин Е. П. *Психология общения и межличностных отношений.* СПб. : Питер, 2010.- 576 с.
5. Петрунько О. В. *Внутрішньоособистісний конфлікт на стику конфліктології, практичної та клінічної психології. Педагогічний процес: теорія і практика. Збірник наукових праць. Вип. 1 (56). К. : Едельвейс, 2017. С. 88-95.*